

Андрій Сова

ЛИСТУВАННЯ ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ ЗІ СТАРШИНОЮ ТОВАРИСТВА «СОКІЛ-БАТЬКО» У ЛЬВОВІ

Зі здобуттям незалежності України з'явилася можливість об'єктивно вивчити діяльність багатьох видатних постатей українського визвольного руху XX ст., чиї імена золотими літерами вписано до пантеону української слави. Серед них — і Євгена Коновальця — видатного військового та політичного діяча, полковника армії УНР, Коменданта УВО, Голови Проводу Українських Націоналістів.

Сьогодні вийшло друком чимало наукових розвідок та статей, присвячених Є. Коновальцю. Однак окремі аспекти його діяльності потребують глибшого вивчення. Недостатньо уваги приділено життєвому шляху молодого Євгена до 1914 р., зокрема його ролі у створенні та розбудові товариства «Сокіл» у рідному с. Зашків у 1909—1912 рр. У цей період Є. Коновалець самовіддано поринув у громадську роботу. Завдяки йому в Зашкові активізувалася діяльність «Просвіти»¹, з'явився Народний дім, була заснована кооперативна крамниця, почало діяти товариство «Сокіл». Розбудові цього товариства Є. Коновалець присвятив багато часу, доклавши великих зусиль. Станом на 30 червня 1913 р. «Сокіл» у Зашкові налічував 48 членів, серед них — 18 жінок. Крім того, товариство мало два чотириколісні вогнегасники, сокільську атрибутику, зокрема прапор².

¹ Упродовж 1909—1910 рр. Є. Коновалець активно працював у товаристві «Просвіта» в с. Зашків. Він показав себе як організатор різноманітних заходів, доповідач. У 1910 р. Є. Коновалець займав посаду писаря в «Просвіті». Про це див.: Центральний державний історичний архів України у Львові. — Ф. 348 (Товариство «Просвіта», м. Львів). — Оп. 1. — Спр. 2618. — Арк. 1—4.

² Перепис «Соколів» і «Січий» «Сокола-Батька» з 1912 / 1913 // Календар «Вісний з Запорожжя» на 1914 рік. І річник. — Львів, 1913. — С. 83.

Є. Коновалець — студент юридичного факультету Львівського університету

Про участь Є. Коновальця в сокільському русі у наукових дослідженнях є лише фрагментарні згадки³. Спогади сучасників Є. Коновальця — Остапа Грицяя, Степана Шаха⁴ та ін. — також не містять докладної інформації з цієї проблеми. Тому вся надія — передовсім на архівні документи.

* * *

Нещодавно в Центральному державному історичному архіві України у Львові ми виявили п'ять листів Є. Коновальця, адресованих старшині товариства «Сокіл-Батько» у Львові. Листи, відповідно, датуються: № 1 — 14 червня 1909 р., № 2 — 2 листопада 1910 р., № 3 — 22 січня 1911 р., № 4 — без датування (написаний не пізніше 3 вересня 1911 р.), № 5 — 7 березня 1912 р. Всі документи є оригіналами. Особливість їхня полягає в тому, що їх власноручно написав і підписав Є. Коновалець. Документи № 2—5 завірені печаткою товариства «Сокіл» у с. Зашків. Відбиток печатки чорнильний, овальний, розміри: 28x46 мм. У центрі печатки розміщено зображення сокола з розпростертими крилами з двома гантелями у кігтях. Легенда: «Товариство «Сокіл» в Зашкові».

Документи публікуються за сучасними правилами археографії при збереженні їхніх лексичних і орфографічних особливостей. Розшифровані скорочення у тексті позначені квадратними дужками.

³ Напр.: Мірчук П. Євген Коновалець (у 20-річчя смерті). — Торонто, 1958; Юний Коновалець // Жовківщина: Історичний нарис / Відп. ред. М. Литвин. — Жовква—Львів—Балтимор, 1994. — Т. I. — С. 75—79.

⁴ Грицай О. Життя і діяльність Є. Коновальця до революції 1917 року // Євген Коновалець та його доба. — Мюнхен, 1974. — С. 17—44; Шах С. Молодість Євгена Коновальця // Євген Коновалець та його доба. — С. 45—87.

Діалектизми, застарілу лексику та нерозбірливо написані слова пояснено в примітках. Листи, опубліковані тут, мають важливе наукове значення і є цінним історичним джерелом, що показує роль Є. Коновальця у сокільському русі, а також висвітлює його організаторські здібності.

Документи публікуються вперше.

ДОКУМЕНТИ

№ 1

Високоповажаний Пане!

Прошу тому чоловікови, котрий принесе сей ли ст видати ленти. Заразом просив бим дуже передати через него брошурки «Пожарництво». Гроші на них передав я вже через Остапа Вахнянина⁵. Загальні збори відбудуться в неділю. Прошу отже конче прислати відпоручників, котріб перевели в неділю пожарний курс. Заразом просив бим передати там вже (друкований) готове повідомленє, яке треба буде вислати до Староства.

Близших інформацій можете дістати у сего чоловіка, котрого як раз хочемо зробити головою «Сокола», а котрий є вже головою читальні.

[...]* з поважанєм
Євген Коновалець

Зашків дня 14. VI. [1]909.

Центральний державний історичний архів України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові). — Ф. 312 (Українське спортивне товариство «Сокол-Батько», м. Львів). — Оп. 1. — Спр. 337. — Арк. 3—4. Оригінал. Рукопис.

№ 2

Сьвітлий Виділе.

Виділ Товариства «Сокол» в Зашкові має честь повідомити, що торжественне посв'ячене читальняного будинку а заразом Соکیلні відбуде ся 6 падолиста 1910 р. о 2 год[ині] пополудне. Упрашає ся проте о висланє делегатів на се торжество.

⁵ Вахнянин Остап (1890—1924) — пластовий та культурний діяч на Закарпатті. Родом з Галичини. Редактор «Пластуна», автор праць «Пласт», «Пластовим шляхом за красою життя».

* Невідчитане слово.

Зашків дня 2 падолиста 1910.

[Місце печатки]

Гриць Клюк⁶
голова.

Євген Коновалець
справник.

Заразом просимо усі* дооколичні філії «Сокола». Потяг відходить зі Львова о 2 ½ поп[олудне] а в Зашкові є на 3 ¼. (Прос[ьба]) Найліпше буде тим потягом приїхати.

В разі непогоди посвячене не відбуде ся.
цілковитої**

ЦДІА України у Львові. — Ф. 312. — Оп. 1. — Спр. 337. — Арк. 8. Оригінал. Рукпис.

№ 3

Світле Тов[ариство] «Сокіл»

у

Львові.

Виділ Тов[ариства] «Сокіл» в Зашкові має честь донести, що звичайні Загальні Збори Товариства відбудуться дня 29 січня 1911 р. о 5 год[ині] попол[удне]. Управшає ся о вислане делегата.

Зашків дня 22 січня 1911 р.

Гриць Клюк

[місце печатки]

Євген Коновалець

ЦДІА України у Львові. — Ф. 312. — Оп. 1. — Спр. 337. — Арк. 10. Оригінал. Рукпис.

№ 4

До

Хвального «Сокола-Батька»

У Львові.

Тов[ариство] «Сокіл» в Зашкові повідомляє, що 3 вересня 1911 р. о 3 год[ині] попол[удне] устроює торжественне посвячене свого прапора, полученого зі сокільским злетом дооколичних сіл. Проте управшає ся о вислане на се торжество делегації.

⁶ Клюк Гриць — голова товариства «Сокіл» (1909–1911), активний діяч читальні «Просвіти» у с. Зашків до Першої світової війни.

* Літера «х» закреслена.

** Слово виділене і підкреслене двома лініями.

2 12710
08.26.1911.

Робітме Маб., Соки
м. Мабі.

Згідн. Маб., Соки 'б Зашкові
має сесть довести, що значить
Зашкові Зашкові Товариства
Згідн. Маб., Соки 22. січня 1911.
в Соки. Маб., Соки. Управління в Соки.
пав. Зашкові

Зашкові 22. січня 1911.

Згідн. Маб., Соки

Згідн. Маб., Соки

Потяги зі Львова відходить 7-34 приїздить 8-25
Пополуд[не]: зі Львова відх[одить] 2-28 приїздить 3-18.
Зі Зашкова відходить 7-10 вечер[ом] приїздить 8-00 до Львова.
Стация в місци на Сокаль.
[місце печатки]

З поважанєм
Старшина «Сокола»
в Зашкові.
Євген Коновалець

ЦДІА України у Львові. — Ф. 312. — Оп. 1. — Спр. 337. — Арк. 12. Оригінал. Рукопис.

№ 5

До
Хвального «Сокола-Батька»
У Львові.

Тов[ариство] «Сокіл» в Зашкові звертає ся до Хвального Виділу «Сокола-Батька» з усильною Просьбою урядження, на взір січового окружного сокільського пожарно руханкового курсу в Зашкові. Тому, що як раз тепер найвідповідніша пора на уряджене такого курсу, упрашає рівночасно о відповідь — чи взагалі Хвальний Виділ прихилить ся до просьби товариства, а дальше в разі корисної відповіді на се питане — коли задумував би сей курс урядити. Надмітити також мусить ся що товариство має чотириколесні сикавці* вправді без відповідних прирядів — котрі однак можнаб на случай прихильного полагодження просьби закупити — в разі [...]** відповідно салю. Розклад потягів також дуже добрий.

Зашків дня 7 марта*** 1912.
[місце печатки] Є[вген] Коновалець

ЦДІА України у Львові. — Ф. 312. — Оп. 1. — Спр. 337. — Арк. 13. Оригінал. Рукопис.

* Форма двоїни від «сикавка» — «вогнegasник».

** Невідчитане слово.

*** Березня.